

Tekstovi u ovome zborniku uglavnom se kronološki bave hrvatskom politikom u rasponu od vremena Ante Starčevića, Stjepana Radića, Josipa Broza Tita pa sve do Franje Tuđmana te dokazuju njezin "antisrpski" karakter bez obzira na ideologiju. Tako smo mogli saznati kako su komunistički politički prvaci hrvatske nacionalnosti politički radili protiv interesa hrvatskih Srba, a tu su i hrvatske kulturne institucije koje navodno krađu srpsku kulturnu baštinu. Među autorima tekstova ima pripadnika najviših vojnih i civilnih struktura poražene srpske paradržave u Hrvatskoj, pa je shodno tome jasan i diskurs tekstova ovog zbornika.

DOMAGOJ KNEŽEVIĆ

Ante PERKOVIĆ, *Sedma republika. Pop kultura u YU raspadu*, Novi liber, "Službeni glasnik", Zagreb – Beograd, 2011., 195 str.

Vinko BARIĆ, *Hrvatski punk i novi val 1976-1987*, vlastita naklada, Solin, 2011., 343 str.

U Hrvatskoj se još uvijek rijetko i često neadekvatno pristupa čitavoj *rock* kulturi. Posebice pisanje o *rock* glazbi nije doživjelo onu vrstu legitimacije kakvu ima u drugim akademskim zajednicama. Postojeća literatura nastala je u uskoj vezi s *rock* novinarstvom i bavila se postojećom scenom, odražavajući njene uspone i padove. Tako je bilo moguće i da, sve donedavno, znamo gotovo ništa ili vrlo malo o samim počecima *rocka*, dok je razdoblje njegova procvata kvantitativno dobro zastupljeno.

To se prije svega tiče tzv. novog vala, pojma koji se odnosi na bujanje *rock* scene krajem 1970-ih i početkom 1980-ih unutar socijalističke Jugoslavije, obuhvaćajući žanrovski različite glazbene pojave, od *punka* do *art-rocka*. Prema ustaljenoj interpretaciji, tek je s "novim valom" *rock* kultura uistinu zaživjela na ovim prostorima. Dok je prethodno prepisivala, radila kompromise s estradom i tek počinjala izlaziti iz uskog kruga urbane elite, krajem 1970-ih živa *rock* scena odjednom se ujedinila s masovnom publikom, a sama glazba neraskidivo povezala sa zapadnim idiomom, dosežući kreativne vrhunce.

Proteklog desetljeća svjedočili smo maloj erupciji zanimanja za "novi val". No, uz nekoliko iznimaka, nova su djela bila lišena znanstvenih pretenzija i rijetko kad donosila nove spoznaje. U takvom kontekstu raduje pojava dviju ambicioznijih monografija, različitog karaktera i dosega, od kojih je jedna u cijelosti posvećena "novom valu", dok ga druga uzima kao polazište za širu analizu lokalne *rock* kulture. Činjenica da nijedna nije nastala unutar akademskog miljea samo potvrđuje da znanstvena legitimacija *rocka* još ni izdaleka nije postignuta. Nad *rock* glazbom i dalje stoji aura sumnjive teme, nečega što je poželjnije izbjegavati.

Kao bivši novinar i *rock* kritičar, Perković je pravi predstavnik spomenute izvorne tradicije. Njegovo profesionalno zaleđe međutim nije nužno činjenica zbog koje bi ga trebalo unaprijed "otpisati". *Drugom stranom*, zbornik sastavljen još davne 1983., do danas je najbolji analitički uvid u novovalnu *rock* scenu bivše države unatoč tome što

su dio uključenih autora upravo *rock* novinari. Slučaj nije usamljen. I drugdje su *rock* kritičari često pisali pionirske studije o *rocku*, s tom razlikom da se ta tradicija postupno prelila u kulturne studije.

Veći problem Perkovićeve knjige stanovita je žanrovska neodređenost. *Sedma republika* nalazi se u procjepu između sociološko-teorijske studije, subjektivne kronike, kritičarske evaluacije i publicističkog eseja. Drugi je problem brojnost i kompleksnost problema koje, na relativno nevelikom prostoru, autor otvara i na koje pokušava odgovoriti, od politizacije *rocka* do teškoća s kojima se provincijalno hrvatsko i srpsko *rock* tržište i industrija suočavaju gubitkom nekadašnje infrastrukture i prelaskom u liberalni kapitalizam, gdje njihov manjinski status lakše dolazi do izražaja.

Povjesničaru je pak Perkovićeve knjige svakako najzanimljivija po tridesetak uvodnih stranica na kojima daje kratki pregled *rocka* u socijalističkoj Jugoslaviji. Autoru tu ne nedostaje ideja, kojih i u čitavoj *Sedmoj republici* ima napretek. Zainteresirani istraživač naići će na mnoštvo originalnih ili prethodno slabo artikuliranih teza, potkrijepljenih zanimljivom činjeničnom argumentacijom, pri čemu se stalno ukazuje na sinkronost zapadne i jugoslavenske *rock* glazbe. Umjesto linearne kronologije dobili smo kratke efektne analize pojedinačnih glazbenih pojava, od *Indeksa* i *Idola* do Ive Robića, koje su dale naslutiti potencijal i za kakvu opsežniju studiju.

No ono što nedostaje Perkovićevu dobro napisanom eseju svojevrsno je ljepilo i koherentna narativa. Skačući s teme na temu, autor je skupio niz zanimljivih opservacija koje ostaju na pola puta do pune znanstvene analize i lišene su jasnije zajedničke teze. To ipak nije ni ona naslovna, i potencijalno najintrigantnija, kako je urbana *rock* kultura u socijalističkoj Jugoslaviji bila svojevrsna sedma republika i nekakva nadnacionalna tvorevina. Nažalost, Perković se ne upušta u detaljnu argumentaciju o tome što bi takva republika točno trebala biti niti govori previše o njezinu funkcioniranju za trajanja i nakon raspada države. Zanimljivo je tek da, u suprotnosti s tradicijom, njegova "sedma republika" započinje tek 1982., dakle onda kad pojedini autori već detektiraju početak kraja "novog vala".

Iz historiografske je perspektive knjiga Vinka Barića *Hrvatski punk i novi val 1976-1987* zanimljivija iz jednostavnog razloga jer iznosi na vidjelo obilje dosad nepoznate građe. Barić je po struci akademski slikar koji se svjesno odriče bilo kakvih znanstvenih ambicija te se, shodno tome, ne koristi nikakvim popratnim aparatom. Pa ipak, on je više od običnog zaljubljenika u područje o kojem piše, baš kao što je i njegova knjiga hvalevrijedan pothvat bez obzira na brojne osobine koje je diskvalificiraju u znanstvenom smislu. Po obimu predstavljenog materijala Barić je sastavio faktografski najtemeljitiji pregled zlatnog doba hrvatskog *rocka*, koji nadilazi postojeće, šire enciklopedijske preglede hrvatske i jugoslavenske *rock* glazbe (Janjatović, Radaković), kao i tematski uže knjige posvećene isključivo "novom valu" (Mirković, Kostelnik).

Jedini projekt koji je opsegom usporediv s njim je *Kad je rock bio mlad. Priča s istočne strane*, o domaćim *rock* počecima iz 1950-ih i 1960-ih, čiji je autor Siniša Škarica, za razliku od Barića, bio osobni sudionik događaja o kojima piše te se imao priliku koristiti privilegiranim pristupom informacijama, uzme li se u obzir njegova funkcija u "Jugotonu". Upravo se Škarica, uslijed svoje presudne uloge u diskografskoj afirmaciji *punka* i "novog vala", našao među sedamdesetak novinara, koncertnih promotora, diskografa i samih glazbenika s kojima je autor razgovarao i čijim se osobnim arhivima koristio u sastavljanju svojeg rada.

Suočen s uistinu obilnim materijalom koji je prikupio, Barić se odlučio za neo-bičnu strukturu knjige, ostavši u svojevrsnom raskoraku dvostrukih ambicija. S jedne strane sastavio je linearnu pripovijest o razvoju hrvatskog *punka* i "novog vala" ispričanu kroz četiri glavna poglavlja, koja redom pokrivaju početke *punka* (1976.–1978.), afirmaciju "novog vala" (1979.–1980.), kulminaciju i bujanje scene (1981.–1983.) te njen zalazak (1984.–1987.). S druge strane sastavio je i klasičnu *rock* enciklopediju, pa je između svakog od navedenih poglavlja ubacio opsežne leksikografske natuknice o relevantnim glazbenicima, kojima su pridruženi prikazi njihovih objavljenih diskografskih izdanja.

Takvom je podjelom autor pokušao riješiti strukturalne probleme s kojima se djelo ovog obima nužno mora suočiti, no to je plaćeno repetitivnošću, jer se o istom događaju, osobi ili procesu piše i na više od dva mjesta u knjizi. Drukčije nije ni moglo biti s obzirom na to da je fokus u oba dijela u velikoj mjeri isti. Barića primarno zanima prikaz djelovanja glavnih onodobnih *punk-rock* glazbenika. Sve drugo, od publike, simbola do politike, ipak je u pozadini, iako je određena pozornost posvećena infrastrukturi koja je stajala iza razvoja scene.

Nažalost, autor kreće bez ikakvog ozbiljnijeg uvoda i želi da ukorijeni *punk* i "novi val" u postojeći društveno-politički, ali i *rock* kontekst. Umjesto analize uzroka i posljedica, ponudio je događajnicu i deskripciju, iskazujući i pretjeranu sklonost da previše kronološki prilazi materiji.

U nekoliko pogleda međutim autor čini iskorak u odnosu na srodnu žanrovsku literaturu. Odabranim razdobljem produljio je uobičajenu periodizaciju, ukazujući na stilske, personalne i druge tragove koje su *punk* i "novi val" ostavili do kraja 1980-ih. Njegovo sustavno diskografsko istraživanje, u rasponu od privatnih kolekcija do radijskih arhiva, obuhvatilo je ne samo službena izdanja nego i slabije poznate, tzv. bootleg i demo-snimke, kao i posve opskurna, alternativna izdanja. Naposljetku, Barić čini bitan odmak od uobičajene perspektive koja se usredotočuje isključivo na glavne *rock* centre u Zagrebu i Rijeci. Pula, Split, Osijek, Vinkovci, Koprivnica, Požega, čak i Knin igraju važnu ulogu u njegovoj rekonstrukciji, pokazujući kako su se *punk* i "novi val" zbivali na znatno širem području. Upravo su ove fragilne, ali nadasve zanimljive regionalne scene bile zaslužne što su na površinu isplivali neki od najneobičnijih lokalnih *punk-rock* heroja, od Ivice Čuljka do Svete Pankera, o kojima Barić piše.

Autor je profitirao od razgovora s izravnim akterima i instinktivno uspijeva prepoznati mnoge bitne osobine "novog vala". To najviše dolazi do izražaja u završnom, ponajboljem dijelu knjige, koji ukazuje na smjer kojim je Barić trebao ići. Ovdje u kratkim poglavljima analizira pojedine "aspekte scene", od institucionalne infrastrukture i medija do interakcije sa stranom glazbenom scenom i umjetnički komplementarnim pojavama poput stripa. U tom smislu treba istaknuti odlično poglavlje o cenzuri i represiji s dosad nepoznatim podacima.

Autor je izbjegao i zamku da o "novom valu" piše kao da je riječ o kakvom izoliranom fenomenu koji se događao isključivo u SR Hrvatskoj, uzevši za osnovne analitičke jedinice niz pojedinačnih, distinktnih, ali međusobno povezanih gradskih *punk* i novo-valnih "rock scena". Tako je ostao imun na boljku koja nije strana dijelu historiografije o socijalističkoj Jugoslaviji nastaloj nakon raspada države: svodenju pojava šireg, državnog karaktera isključivo u republičke okvire.

Čitatelj ne stječe dojam da su se hrvatski *punk* i "novi val" zbivali u vakuumu, nego se, naprotiv, stalno iznova podsjeća na stalnu interakciju između različitih sredina. Osobito je dobro pokrivena često spominjana, ali prilično neistražena *punk-rock* veza između Zagreba, Rijeke i Ljubljane. Šteta je što slično, u istoj mjeri, nije učinjeno i s dinamičnim, iako vremenskim zakašnjelim odnosom s beogradskom scenom, koji je slabije pokriven (upada u oči da među uistinu brojnim sugovornicima nema nijednog iz Beograda).

Veći dio spomenutih konceptijskih rješenja moguće je, doduše, tek implicitno iščitati iz Barićeve knjige. Naime, sukladno svojem neznanstvenom pristupu, on posve zanemaruje metodološko-teorijske probleme kojima rad ovog obujma nužno obiluje, neovisno o razini na kojoj komunicira. U tom je smislu najveća zamjerka svakako manjak bilo kakvog čvršćeg konceptualnog okvira. Bez obzira na publicističke ambicije, knjizi bi značajno pomogla uvodna raščlamba tematiziranog fenomena. Na preko tristo stranica detaljnih opisa ne čujemo jasan i konkretan odgovor na to što je zapravo bio hrvatski *punk* i "novi val", što su sve obuhvaćali, koje su im konkretne zajedničke osobine po kojima su se razlikovali od prethodnog i kasnijeg razdoblja i sličnih pojava u drugim republikama. Većinu toga, naravno, moguće je iščitati iz knjige, ali nije jasno artikulirano na jednom mjestu.

Knjizi nedostaje i čvršća urednička ruka koja bi ukazala na brojna ponavljanja, ali i pojedine terminološke nepreciznosti i greške koje mjestimično strše i nagrđuju opsežno istraživanje (SKJ tako primjerice postaje "jugoslavenska socijalistička partija").

Iz svega navedenog jasno je da Barićevu knjigu nipošto ne treba promatrati kao znanstveno djelo. Za takvo što, osim popratnog znanstvenog aparata, nedostaje joj i prikladni sociološko-kulturno-historijski pojmovnik, želja da se smjesti u društveno-povijesni kontekst i uđe u dijalog s tematskom literaturom koja izlazi iz jugoslavenskih okvira.

No Barić je svojom knjigom učinio ogromnu uslugu svima koji žele ozbiljno prići "novom valu". Sustavnim prikazom djelovanja glavnih aktera, njegova knjiga može poslužiti kao izvrstan vodič kroz primarne izvore, što je ujedno i njena najveća vrijednost, nipošto zanemariva s obzirom na porazno stanje postojeće literature. Glavi motiv ovog prikaza stoga je upravo namjera da se potencijalnom istraživaču skrene pozornost na ovaj svojevrсни zbornik (prepričanih) dokumenata, koji može poslužiti kao odlična osnova na temelju koje je moguće krenuti u ambiciozniju analizu.

U tom smislu nije nevažno da autor ne krije svoje izvore. I bez bilješki u kojima bi naveo precizne podatke, svi zainteresirani lako će u knjizi moći locirati potrebni materijal. Imajući u vidu današnju dostupnost glazbenih izvora, koje je takvo istraživanje potencijalno posve demokratiziralo, za nadati se da će se uskoro pojaviti i slična djela pisana s akademskim pretenzijama. Dobar dio izvornog istraživanja ovime je već obavljen.

MARKO ZUBAK